

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

PR ./ riksåklagaren ang. våld mot tjänsteman

(Svea hovrätts dom den 30 oktober 2014 i mål B 6191-14)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att inkomma med svarsskrivelse i målet. Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag tillstyrker att ett partiellt prövningstillstånd meddelas. Jag medger ändring av hovrättens dom.

Bakgrund

PR har av hovrätten dömts för våld mot tjänsteman och våldsamt motstånd. Påföljden har bestämts till skyddstillsyn.

Enligt åtalet för våld mot tjänsteman (åtalspunkten 2) har PR angripit polismannen CH med våld när hon och hennes kollega DW skulle ingripa mot honom genom att sparka CH på benet.

Domstolarna

I målet är utrett att CH bar benskydd vid händelsen. I hovrättens dom har antecknats att CH uppgett att hon kände av sparken, även om denna inte medförde någon ”jättesmärta”.

Tingsrätten, som ogillade åtalet för våld mot tjänsteman, uttalar i frågan om PR gjort sig skyldig till våld mot tjänsteman bl.a. följande. Med våld avses ”våld på person”, dvs. misshandel eller ett praktiskt taget fullständigt betvingande av kroppens rörelsefrihet. Ansvar för misshandel förutsätter att målsäganden drabbats av kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försatts i vanmakt eller annat sådant tillstånd. Med smärta avses fysiskt lidande som inte är alltför obetydligt. Någon smärta har inte uppkommit i detta fall. PR kan därför inte dömas för våld mot tjänsteman.

I tingsrätten prövades även frågan om PR istället skulle dömas för försök till våld mot tjänsteman. Tingsrätten fann därvid att sparken, om CH inte haft benskydd, hade orsakat endast en snabbt övergående smärta och därför skulle ha bedömts som ringa brott. Eftersom försök till våld mot tjänsteman som är ringa inte är

straffbart kunde PR inte heller dömas för försök till våld mot tjänsteman. Enligt tingsrätten täckte gärningsbeskrivningarna heller inte våldsamt motstånd i denna del.

Tingsrätten dömde PR för våldsamt motstånd under åtalspunkten 1 och bestämde att tidigare utdömd skyddstillsyn skulle avse även den nya brottsligheten.

Åklagaren överklagade domen till hovrätten och yrkade där att PR skulle dömas även för våld mot tjänsteman och att påföljden skulle bestämmas till fängelse.

Hovrätten, som dömde PR även för våld mot tjänsteman men utan att ändra påföljden, uttalar i sina domskäl bl.a. följande.

Som tingsrätten funnit är det genom CHs och DWs berättelser styrkt att PR har sparkat CH på benet när poliserna skulle ta in honom i polisbilen. Enligt CH kände hon av sparken även om den inte medförde någon ”jättesmärta”. För att gärningen ska vara straffbar som våld mot tjänsteman krävs enligt 17 kap. 1 § brottsbalken att gärningsmannen med våld har förgripit sig på någon i hans eller hennes myndighetsutövning. Något krav på att våldet ska ha medfört någon viss effekt, t.ex. smärta, ställs däremot inte upp. Det krävs alltså inte att våldet har nått upp till sådan nivå att gärningen samtidigt är straffbar enligt straffbudet för misshandel enligt 3 kap. 5 § brottsbalken (jämför vad som sägs i rättsfallen NJA 1992 s. 528 och 2000 s. 116). Att PR har sparkat CH utgör därför sådant våld som är att anse som våld mot tjänsteman och åtalet är därmed styrkt. Med hänsyn till den begränsade effekten av våldet ska emellertid gärningen bedömas som ringa. Tingsrättens dom ska alltså ändras på så sätt att PR döms även för våld mot tjänsteman.

Överklagandet till Högsta domstolen

PR yrkar att åtalet för våld mot tjänsteman ska ogillas.

Som grund för sin talan och som skäl för prövningstillstånd anför han bl.a. följande. Bedömningen i målet är avgörande av hur begreppet ”våld” ska förstås. Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen uttalar sig i frågan om brottet våld mot tjänsteman utgör ett effektbrott eller inte. Underrättspraxis spretar och ett klagande behövs för en enhetlig rättstillämpning.

Grunderna för min inställning

Den som med våld förgriper sig på någon i hans myndighetsutövning eller för att tvinga honom till eller hindra honom från åtgärd eller hämnas för sådan åtgärd, döms för våld mot tjänsteman till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. (17 kap. 1 § brottsbalken).

När lagen talar om att någon med våld förgriper sig på en annan person åsyftas detsamma som i 8 kap. 5 § betecknas med *våld å person*. Den brottslige ska bära våldsamt hand på någon som därigenom utsätts för misshandel eller betvingande.

Vad angår sådant våld som innefattar betvingande omfattar 1 § inte alla gärningar som enligt 4 kap. är frihetsbrott. Våld som faller under 4 kap. 4 § och inte är våld å person kan bestraffas enligt 17 kap. 4 §, inte enligt 17 kap. 1 §. (Berggren m.fl., Brottsbalken. En kommentar [1 juli 2014, Zeteo] kommentaren till 17 kap. 1 § under rubriken Den brottsliga gärningen).

Enligt Nils Jareborg och Sandra Friberg (Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, Uppsala 2010, s. 152 f) utnyttjar brottsbalken två klart skilda begrepp, när fråga är om våld riktat mot person: **Våld mot person** är varje fysisk kraftutveckling utgående från en person eller riktad mot någon eller något som är tillräcklig för att övervinna ett motstånd av något slag. Sådant s.k. enkelt våld är brottsrekvisit vid bl.a. olaga tvång (4 kap. 4 § brottsbalken) och våldsamt motstånd (17 kap. 4 § brottsbalken). **Våld på person** är en kvalificerad form av våld mot person och består antingen i misshandel (3 kap. 5 § brottsbalken) eller i praktiskt taget fullständigt betvingande av kroppens rörelsefrihet mot personens vilja. Våld på person är brottsrekvisit bl.a. vid våld mot tjänsteman.

Enligt Magnus Ulväng m.fl. (Brotten mot allmänheten och staten, 2:a upplagan, Uppsala 2014 s. 229 f) förövas våld mot tjänsteman genom att någon utövar *våld å person* mot någon som utövar myndighet eller tillhör den skyddade personkretsen. Med våld å person förstås misshandel eller praktiskt taget fullständigt betvingande av kroppens rörelsefrihet.

Jur. Dr Gösta Westerlund har i sin avhandling (Våld mot tjänsteman, Lund 1990 s. 101 f.) uttalat att med våld å person i 17 kap. 1 § brottsbalken avses misshandel eller vissa former av betvingade. Vad som bestraffas som misshandel framgår av 3 kap. 5 § brottsbalken. (Se även Westerlund, Ordningsstörande brott, 4:e uppl. 2011, s. 261 f).

Min bedömning

Enligt ovan nämnda uttalanden i doktrinen avses med ”våld” i straffbestämmelsen om våld mot tjänsteman ”våld å person”. Med ”våld å person” förstås misshandel enligt 3 kap. 5 § brottsbalken eller praktiskt taget fullständigt betvingande av kroppens rörelser. Ett studium av förarbetena till straffbestämmelsen om våld mot tjänsteman ger samma entydiga svar när det gäller frågan om vad som avses med ”våld” (SOU 1944:69, prop. 1948:80, SOU 1953:14, prop. 1962:10. Se även Westerlunds avhandling s. 101 f). De rättsfall som hovrätten pekat på (NJA 1992 s. 528 och NJA 2000 s. 116) ger enligt min uppfattning inte något stöd för ett motsatt synsätt.

Inför avgivandet av svarsskrivelsen har förhören med samtliga vid tingsrätten hörda personer inhämtats och lyssnats igenom. Efter att ha tagit del av dessa förhör och övrig utredning i målet kan jag därvid konstatera att det våld PR riktat mot Cecilia Eriksson inte är sådant att det når upp till misshandel enligt 3 kap. 5 § brottsbalken. Han kan därför inte dömas för våld mot tjänsteman. I frågan om

PR istället ska dömas för försök till våld mot tjänsteman eller för våldsamt motstånd under åtalspunkten 2 gör jag inte någon annan bedömning än tingsrätten. Enligt min uppfattning bör åtalet under åtalspunkten 2 därför ogillas. Någon ändring av påföljden är dock inte påkallad. Hovrättens dom bör således ändras endast på det sättet att åtalet för våld mot tjänsteman under åtalspunkten 2 ogillas.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens).

Enligt min uppfattning torde det i och för sig stå klart vad begreppet våld i straffbestämmelsen om våld mot tjänsteman innefattar. Jag har dock under senare tid tagit del av underrättsdomar där det dömts olika i detta avseende (se t.ex. Svea hovrätts dom den 31 maj 2013 i mål B 7-13, Svea hovrätts dom den 30 januari 2015 i mål B 2780-14 samt Ystad tingsrätt dom den 27 januari 2013 i mål B 2923-14). Mot bakgrund härav och då det såvitt jag har kunnat finna inte finns något avgörande av Högsta domstolen i frågan tillstyrker jag att prövningstillstånd meddelas.

Enligt min uppfattning bör prövningstillståndet dock begränsas till att avse frågan om, med utgångspunkt i vad hovrätten funnit utrett, det som läggs den tilltalade till last enligt åtalspunkten 2 ska bedömas som våld mot tjänsteman.

Bevisning

Preliminärt åberopar jag inte någon bevisning. Jag ber dock att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet utan några begränsningar.

Kerstin Skarp

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum Malmö
Västerorts åklagarkammare i Stockholm (AM-20257-14)
Kammaråklagaren Leif Appelgren